

су по ранијим хрисовуљама добили, и које још држе, да су те баштине "тврде", а то ће рећи, да као оно српске баштине и ове у свему буду неприкосновена својина. Ово је без сумње вредило и за немачку властелу. Што су Грци, и то многи, у току времена, добили властеоство у Србији, то је последица оног блиског додира, у ком су оба народа међу собом стајала. А немачка властела беху јамачно из реда оних странаца (већином Немаца), који су постали од поглавара оних скитачких оружаних чета, што су не један пут нудили своје услуге српским краљевима. Овде се по себи рађа питање, какав беше услов и начин, да се племство добије? На ово питање не можемо одговорити, јер нема поузданих података. Но можда се може с неким правом претпоставити, да је бар један од тих начина био: кад је владалац баштинско добро некоме даровао.

Са уважењем, у ком је црква стајала, и са оним великим утицајем клира, сам је по себи дошао привилегисани правни положај свештенства. Више свештенство без сумње је имало дела у свима политичким и приватноправним повластицама, које су великаши уживали. Према томе биће, да су и манастири, као моралне корпорације, иста права уживали. Патријарах, митрополити и владике долажаху лично на народни сабор, а тако исто и старешине манастира, игумани; ови последњи јамачно као заступници својих манастирских заједница. Црква, као така, (и то како световно тако и монашко свештенство) имађаше такође велике баштине, само што то, разуме се, не беше наследна имовина појединаца, већ цркве. Становници црквених села бежаху у опште слободни од сваке краљеве или цареве работе, само су били обвезани да цркви работају. Црквена власт имала је судство у својим селима, а и над црквеним људима. Међутим се сумња, да ли су црквени људи зависили од црквене власти само у црквеним или и у цивилним и кривичним стварима. А и о томе не говоре познати историјски извори, да ли је више свештенство, према својим црквеним добрима, обвезано било, да у рату лично учествује, или да своје поданике на војну дужност принуди.

Ниже свештенство није имало тако великих повластица, као оно виши клир. Калуђери, који су у манастирима живели и уживали приходе манастирских добара, иако нису лично имали никаква одређена права, ипак су потпуно независни били од световне власти. Али су светски свештеници сасвим дружбе стајали. Они свештеници, који су у таким црквама служили службу божју, које су имале своја властита, дакле црквена имања, беху потпуно слободни од свију терета, које су сносили сви неплемићи у народу. О њиховом издржавању бринула се црква, и било је одређено, да се за њих одвоји извесни комад земље. Но ако црква није имала својега имања, већ је на пример стајала на властеоској земљи, онда је био обвезан властелин, да се брине о свештенику. Таки свештеник није могао напустити господара земље, изузевшиако тај господар није могао да га пристојно издржава, иако ни после опомене црквене власти није своју дужност испунио.

Но мада правни положај нижег свештенства у неком обзиру беше ограничен, ипак се чини, да ни оно није било обвезано на личне услуге. У осталом о привилегисаном положају свеколиког клира, вишег и нижег реда, сведочи онај Душанов закон, који подвргава најтежој казни свакога, без разлике staleжа, који би увредио црквено лице, (ма и простог калуђера или попа).

Осим властеоског и црквеног привилегисаног реда, беше у народу и таких staleжа, који нису имали таких повластица. Сви они, који су у правном обзиру, као супротници стајали према